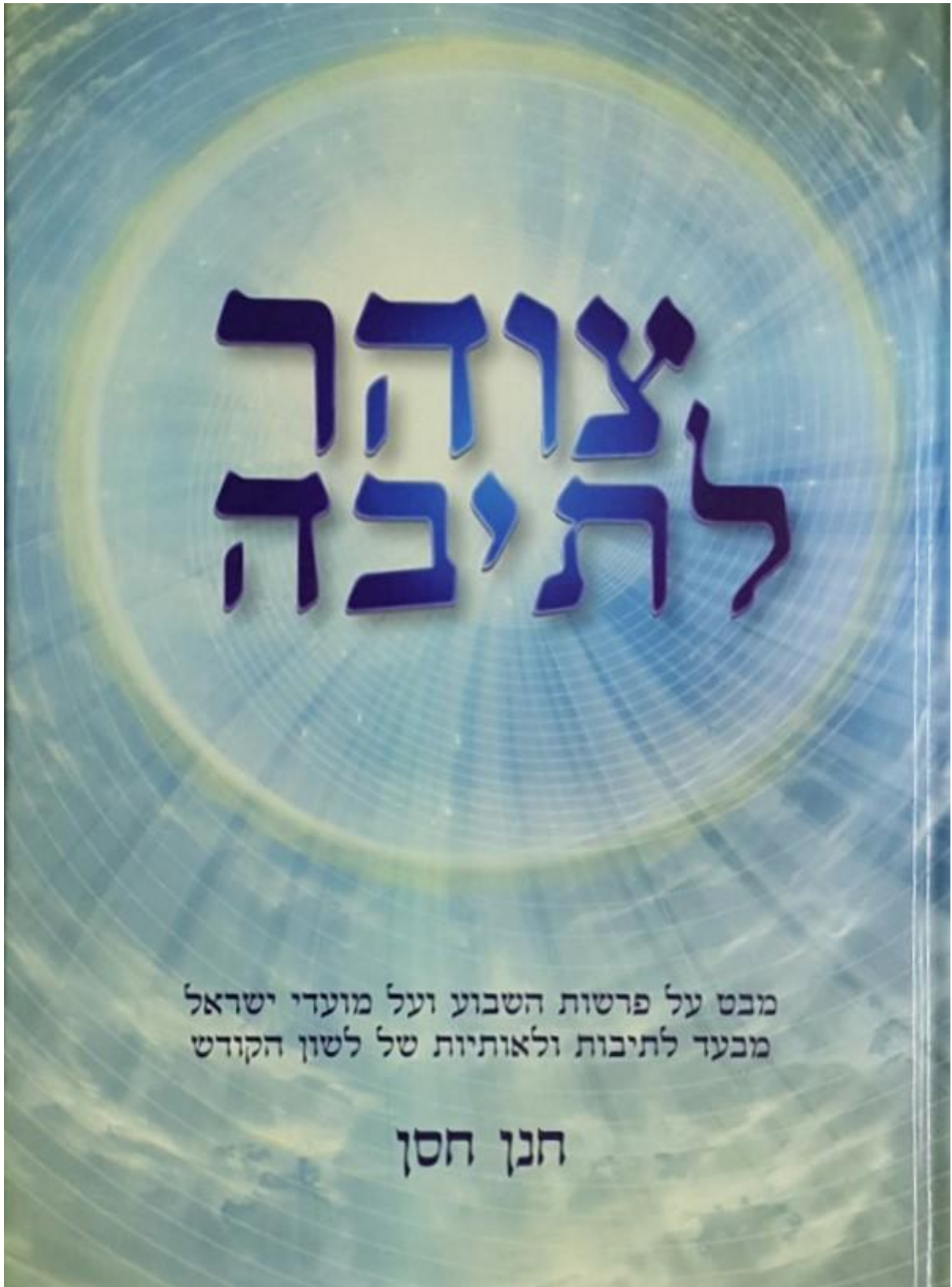

ראש השנה

צִדְקָה תַּעֲשֶׂה לַמֶּלֶךְ – רֹאשׁ הַשָּׁנָה

נְצִבִים, לְתַפּוֹס רֹאשׁ, הַשָּׁנָה

בשבת שעברה קראנו את פרשת נְצִבִים הפותחת בפסוק "אַתֶּם נְצִבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם". פרשה זו נקראת תמיד, בשבת שלפני רֹאשׁ הַשָּׁנָה. חז"ל מגלים לנו, שפסוק זה רומז על "הַיּוֹם" בהא הידיעה, היום המיוחד בשנה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יום בו אנו אמורים להתייבב לפני בורא עולם (נשמותינו לפחות), ולתת דין וחשבון על מעשינו במשך השנה החולפת. בשורש נ.צ.ב יש גם מידה של דריכות ונכונות לקראת מה שעתיד לקרות, עמידה הכן לקראת הבאות, כמו אצל מי שניצב על משמרתו, דריכות כדי שלא להחמיץ את האירוע הצפוי.

מפאת חשיבותו של רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אנו נוטים לשכוח שיום זה חל תמיד בראש-חֹדֶשׁ תַּשְׁרִי. מה גורם לנו לשכוח את העובדה שהיום הוא גם רֹאשׁ חֹדֶשׁ? גורם התורם באופן משמעותי לשכחה, הוא העובדה שבראש הַשָּׁנָה בלבד, בניגוד לכל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אחר, אין מזכירים את ראש החודש, לא בתפילה, לא בקריאה בתורה, לא בברכת המזון, ואפילו את ההלל לא אומרים. ואכן, בשבת שעברה, להבדיל משבתות אחרות שלפני ראש חודש, גם לא בירכנו את חודש תשרי. לכאורה, אפשר לומר שכאשר מתחדשת לה שָׁנָה, התחדשותו של החֹדֶשׁ היא שולית ומינורית וכמו כלולה בהתחדשות הַשָּׁנָה. אך כידוע, בנוסף לקרבן התמיד, ובנוסף למוסף של רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שהקריבו במקדש, היו מקריבים גם את המוסף המיוחד לרֹאשׁ חֹדֶשׁ. מדוע אם כן נפקד מקומו של רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּשְׁרִי, כמעט בכל התחומים?

מהו בעצם רֹאשׁ הַשָּׁנָה? מה מייחד אותו מימות השנה האחרים, ומדוע הוא חל דווקא ב-א' בתַּשְׁרִי? רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הוא בעצם גם ראש-חֹדֶשׁ תַּשְׁרִי, ולכן מבחינה כרונולוגית תַּשְׁרִי הוא החֹדֶשׁ הראשון בשנה. אך אם נחפש אחר המועד שבו קבעה לנו לחוג את רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נמצא את הפסוק "וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם". יוצא שחֹדֶשׁ תַּשְׁרִי הוא בעצם החֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי למניין החודשים, המתחיל בחֹדֶשׁ נִיסָן, מה שנותן לנו את ההרגשה שהשנה כאילו מתחילה, באמצעותה של שנה אחרת. התורה מצוה אותנו להכתיר את חֹדֶשׁ נִיסָן כ"רֹאשׁ חֹדָשִׁים, ראשון הוא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה". אם נימנה את חודשי השנה על פי הסדר הכרונולוגי החל מתַּשְׁרִי, נגלה שניסָן אף הוא עולה שְׁבִיעִי למניין פרטי זה. ויש מקום לשאול, מה פשר ה"תחרות" הזו בין החודשים תַּשְׁרִי ונִיסָן על כתר הראשונות? א' בתַּשְׁרִי הוא ראש-הַשָּׁנָה לְשָׁנִים, כפי שקובעת המשנה במסכת ראש השנה, ואילו א' בנִיסָן הוא מעין "ראש-הַשָּׁנָה לְחֹדְשִׁים"? כדי להשיב, ננסה לערוך הקבלה בין החודשים תַּשְׁרִי ונִיסָן, בין ראש-הַשָּׁנָה ו-א' בנִיסָן, ולעמוד על פשר המלים 'חֹדֶשׁ' ו-'שָׁנָה' ועל הזיקה ביניהן.

חז"ל אומרים שהאדם, נזר הבריאה, נברא ב-א' בתַּשְׁרִי. רמז לכך המופיע בתיקוני זוהר, הוא המילה 'בְּרֵאשִׁית', הפותחת את מעשה הבריאה, שבשנינו סדר אותיותיה, נקבל "א' בתַּשְׁרִי". על דרך הפשט, בחירתו של מועד זה לראש-הַשָּׁנָה מביאה לידי ביטוי את יום בריאת האדם, שהוא מעין יום הולדת שלו, ולכן נכון למנות את שנותיו של העולם, וגם של האדם, החל מאותו מאורע חשוב. מאידך, עם ישראל זכה בחֹדֶשׁ נִיסָן ליציאת מצרים. המצוה הראשונה בה מצטווה עם ישראל, היא מצוות קידוש החֹדֶשׁ, "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֹדָשִׁים", הניתנת לו בראש-חֹדֶשׁ נִיסָן, ולכן ראוי לפתוח בו את מניין החודשים. "תחרות" זו, שבין שני החודשים, חלה גם על הפסוק הראשון בתורה. לכאורה, תַּשְׁרִי זוכה בראשונות ללא עוררין, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים...", סיפור הבריאה ששיאו ב-א' בתַּשְׁרִי. אך רש"י מעלה את השאלה "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל! ומה טעם פתח בבראשית?". יוצא איפוא, שהיתה סיבה טובה מאוד לפתוח גם את התורה שהיא ספר המצוות בחֹדֶשׁ נִיסָן, ורק מכיוון שהיה חשוב לקב"ה להבהיר את זכאותו של עם ישראל על ארץ ישראל, התורה פותחת בסיפור הבריאה, המבהיר את בעלותו של הקב"ה על הארץ, ונתינתה בזכות לעם ישראל, כפי שהבטיח לאברהם אבינו.

פרק הזמן שבין ראש הַשָּׁנָה ובין ראש חֹדֶשׁ נִיסָן, הוא ששה חודשים, וכן מראש חֹדֶשׁ נִיסָן עד ראש הַשָּׁנָה. מאבחנה זו כמו מצטיירת לה חלוקה של השנה לשתי מחציות, כאשר כל אחד ממועדים אלה פותח מחצית שנה חדשה, בעלת אופי שונה ומגמה הפוכה לזו של קודמתה. מהותו של החֹדֶשׁ היא החידוש וההתחדשות. לכן, אין חֹדֶשׁ המיטיב לבטא משמעות זו, מאשר חֹדֶשׁ נִיסָן, הקרוי בתורה "חֹדֶשׁ הָאָבִיב", החֹדֶשׁ בו הטבע מתעורר מתרדמת החורף לפריחה, לחיות, ולתנובה של פירות חדשים. גם אצל האדם יש תנועה של היפתחות, התרחבות ויציאה מהבית החוצה, מהסגירות שנכפתה עליו בגין הקור והגשמים. לכך כמו בא לרמז גם הסדר האלפביתי העולה, של שלוש האותיות הראשונות (א,ב,ג) שבמילה אָבִיב. לפי חז"ל, השם אָבִיב בא גם לרמז על כך שחֹדֶשׁ נִיסָן הוא אב י"ב, אב רוחני לשנים עשר חודשי השנה, שכמו נמשכים ונולדים ממנו. המלה שָׁנָה לעומת זאת, מרמזת לנו על הישנות, על גלגל הַשָּׁנָה, שכמו נישנה וחוזר על עצמו, ללא כל חידוש לכאורה. למרות תכונת ההישנות, השרש ש.נ.ה מייצג גם את השינוי. ואיך ייתכן דו-קיום בין הישנות (חזרה על הדברים כפי שהם) ובין שינוי?

כדי להמחיש את המתכונת בה נעשה השילוב בין שתי המגמות, ניתן להיעזר בספיראלה, שבה בסוף כל סיבוב, חוזרים אומנם לאותו המקום, אך למעשה נמצאים בגובה חדש, ניכרת עלייה לעומת המקום בו נמצאנו בתום הסיבוב הקודם. היבט נוסף של השם שָׁנָה, שמציג הרב גלזרסון, מלמד גם על כך שבתקופת ראש הַשָּׁנָה, הטבע הולך לקראת "שָׁנָה",

הניכרת לעין בתופעת השלכת. בניגוד למגמות הפריחה, ההתרחבות והיציאה החוצה, המאפיינות את האביב, מתגלה כאן תנועה הפוכה של **שיבה**, של התכווצות ושל **התכנסות** פנימה. תנועה זו ניכרת גם אצל האדם הנוטה להסתגר יותר בביתו. תנועת ההתכווצות והקיטון מרומזת בשלוש האותיות הראשונות של **תְּשׁוּרָה**, המופיעות בסדר יורד של האלפבית.

התנועות והתנודות החיצוניות, משמשות גם בבואה לשינויים פנימיים המתרחשים בעולמו הרוחני של האדם. מדובר בתנועה מחזורית של **רְצוּא וְשׁוּב**, ושל הפרייה הדדית בין ה'**תְּצֵא**' ובין ה'**תְּבוֹא**'. היכולת **לשוב** פנימה, פנימה יותר מאשר בסיבוב הקודם, לעבר הנשמה שבתוכנו. יכולת זו נקנית בזכות העשייה שאנו פועלים בחוץ, באמצעות הצפייה על הקורה מבחוץ, ובעקבות הפנמתם של הגילויים, אנו זוכים להניב פירות. **חֹדֶשׁ נִסָּן** פותח תקופה המייצגת את העשייה החיצונית. לאחר החורף, בו ניתן היה רק להתפלל על היבול, יוצא עובד האדמה לשדהו, קוצר, בוצר, מוסק ואורה, דורך ענבים בגת ועוצר זיתים בבית הבד. הימים בתקופה זו מתארכים והולכים להם, ואור השמש מצוי בשפע. הפעילות מרובה עד כדי לינה בשדות ובכרמים ואין די פנאי לעיסוק בתחומים אחרים. **חֹדֶשׁ תְּשׁוּרָה** לעומתו מסמן את עונת האסיף בה היום מתקצר והולך, אור השמש וחומה פוחתים, והלחות עולה. יש להשלים את איסוף הפירות המאוחרים לאחר שהתבואה אצורה באסמים והתירוש ביקבים. זה הזמן להתחיל להתכנס, לעשות חשבון, ולחשוב מחשבות. לבחון את התוצאות ביחס למעשה, לערוך חשבון נפש ולהסיק מסקנות לקראת העונה הבאה.

גם ברוחני, חודש **נִסָּן** מייצג יציאה, את יציאת מצרים מבית עבדים ביד רמה, ואז השפע הנגלה וההארה האלוקית מושפעים בגלוי, כנישאים על **נֶסֶם**. הולכים לקראת מתן תורה, למעמד הר סיני בו הקב"ה משפיע לנו שפע של אורות, עד לרמה של "וכל העם רואים את הקולות". הקב"ה נתן לנו את התורה, אך אנחנו לא קיבלנו אותה. היינו עסוקים ב"**עֲקָל הַזָּהָב**" החומרי, באכילה בשתייה ובצחוקים. ומתי קיבל עם ישראל את התורה בפועל? ב**חֹדֶשׁ תְּשׁוּרָה**, ביום הכיפורים, לאחר שגם העם עשה תשובה, משה יורד עם הלוחות השניים. **חֹדֶשׁ תְּשׁוּרָה** הוא **חֹדֶשׁ** בו האדם פתוח יותר לאורות רוחניים. עובדה, ש**בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה** "וַיֵּצֵא ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָיִם מִן הָאֲדָמָה, וַיִּפֹּחַ בָּאָפִיר נְשָׁמַת חַיִּים", הנשמה האלוקית נקלטת בתוך עיסה של עפר מן האדמה, ויש אדם. יש בכך מעין סימן לכושר הקיבול הרוחני, לו אנו זוכים ביום זה.

כוחו המיוחד של יום זה הוא **בשינוי** המשמעותי ביותר באשר לאדם. המעבר מעולם ללא אדם, לעולם ובו אדם. העולם נברא בעבור האדם, ועליו להמשיך ולהביא לתיקונו של העולם, להשלמת מעשה הבריאה, "אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת". כוחו הרוחני של יום זה, שב ומפציע מידי **שָׁנָה** באותו מועד, וקורא לנו לעשות בו שימוש. השם **תְּשׁוּרָה** מלמד לפי חסידות, על **השראה** מיוחדת, **השורה** ב**חֹדֶשׁ** זה בכלל, ו**בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה** בפרט, **הארה והשראה** שניתן להמשיך (למשוך) ולהשפיע (שפַע) על כל **השָׁנָה**. זה היום עליו אומר לנו משה, "אִתְּם **נֶצְבִים הַיּוֹם** כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם". משמעותה המקורית של המילה **יום** היא הארה, כמו שכתוב בבריאת האור "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָאֹר **יוֹם**". **הַיּוֹם**, **בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה**, מדובר באור רוחני שאף שאינו גלוי לעין הגשמית, הוא גבוה לאין ערוך מאור פיזי, זהו אור המושפע מ"**לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם**", **לפנימיותו** של האדם.

חֹדֶשׁ תְּשׁוּרָה קרוי בלשון התורה "**חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי**". לאור האמור לעיל, מדוע לא נקבע להיות הראשון? אלא שמעלה יתירה נודעת למספר **שבע**, כמובא במדרש, "**כל השביעי חביבים**", דבר המרמז על קדושה מיוחדת השורה ב**חֹדֶשׁ** זה, כפי שאנו מוצאים ביום השביעי – יום השבת, בשנת השבע – שנת השמיטה ועוד. אם נבחן את אותיות השורש **ש.ב.ע**, נגלה בהן את **הַשְּׁבִעַ** הרוחני שניתן להגיע אליו ב**חֹדֶשׁ** זה, באמצעות **שְׁפַע** האורות המושפעים בו (האותיות **פ'** ו**ב'** מתחלפות). **בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה** עלינו להיות דרוכים, לקבל ולספוח כל ניצוץ אלוקי, חבל על כל רגע. בשל סגולה זו הורנו רז"ל לעסוק בכל רגע **בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה** בדברי קדושה, להימנע משינה ביום ומעיסוק בדברים בטלים, כדי שנזכה לספוח עוד אורות רוחניים ולהטמיעם בתוכנו. אור החמה הגלוי אומנם נראה כפוחת, אך לא זו בלבד שזה לא מפריע אלא אפילו מְקַל, מכיוון שניתן להפנות יותר תשומת-לב להארה הרוחנית. אנו נוטים "להסתגר", לצאת מהרחובות ומהשווקים הגשמיים ולהסתגר בבתי התפילה, להתחבר אל הפנימיות שלנו, כדי לערוך את חשבון הנפש, לבוא חשבון עם הנפש. **ההתכנסות** פנימה, אל תוך פנימיותך, **הישיבה** עם עצמך ו**החשיבה** על הדברים שלקטת בחוץ, הן הבונות את השינוי הפנימי הרוחני, את **התשובה**.

ואין מדובר בשינוי לרגע, אלא בלתפוס '**רֵאשׁ חֹדֶשׁ**' לכל **השָׁנָה**. מדובר בתהליך סמוי, שמתחולל בתוך הראש ובלב, ואינו ניכר עדיין בחוץ, בשאר האיברים. זוהי תמצית שעדיין לא באה לידי ביטוי. התהליך מתקדם לו בהדרגה, תחילה ברוחני, בעץ ה"ערום" נטול העלוה, ולאט לאט הוא בא לידי ביטוי גם בחיצוני, בבלבול, בפריחה ובסוף גם בהבשלת פירות גשמיים, שניתן לברך עליהם, תרתי משמע. **רֵאשׁ-הַשָּׁנָה** הוא **הֵמָּה**, המקושר לכל האיברים, והמנוע לכל **השינויים**, שיחולו ויתפתחו במשך **השָׁנָה** ויבואו לידי ביטוי בתהליך ה**רְצוּא**, של היציאה הבאה, לעולם העשייה שבחוץ.

דבר חסידות

השתדלות מקלקלת את השירה : חסיד אחד שהתפרנס מחזנות, הגיע פעם לליובאוויטש והתכבד לשמש כשליח ציבור. לאחר התפילה השתתף ב"קידוש" אצל אדמו"ר הרשב"י. בעת הסעודה אזור החסיד אומץ ושאל את הרבי אם תפילתו מצאה חן בעיניו. ענה לו הרבי : באותם הקטעים שבהם השתדלת במיוחד – היה גרוע (כל מעייניו של שליח הציבור, וכל מתפלל, אמורים להיות בתפילתו, ולא בהשתדלות למצוא חן באוזני הציבור). (מפי השמועה)

שבת שלום ומבורך
וכתיבה וחתימה טובה,
חנן חנן

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691